

OGRÓD BOTANICZNY W ST. JOHN'S (NOWA FUNLANDIA)

The Botanical Garden in St. John's (New Foundland)

Remigiusz MIELCAREK

Instytut Botaniki, Uniwersytet Montreal, Kanada

W lipcu 1988 roku dzięki pomocy finansowej Polskiej Fundacji Społeczno-Kulturalnej Prowincji Quebec miałem możliwość odbycia interesującej podróży na Nową Funlandię i zwiedzenia przy okazji Ogrodu Botanicznego w St. John's. Jest to jedyny ogród tego rodzaju na Nowej Funlandii i bez wątpienia można go nazwać ogrodem na końcu świata.

Z inicjatywą budowy Ogrodu Botanicznego w St. John's wystąpiono w roku 1971. Zaproponowano wówczas tereny przyległe do stawu Oxen Pond. W roku 1972 utworzono Park Botaniczny Oxen Pond (Oxen Pond Botanic Park). Później park ten stał się oddzielną nazwą parku na "Memorial University Botanical Garden at Oxen Pond". Ogród ten obejmuje 34 hektary łącznie z 5 ha powierzchni stawu Oxen Pond.

Teren Ogrodu jest pofałdowany, co wpływa na urozmaicenie krajobrazu. Położony jest na wysokości od 134 do 156 m n.p.m., w odległości zaledwie 6,5 km od Oceanu Atlantyckiego. Nie trudno zauważyć, że warunki klimatyczne są tu dość surowe chociaż zimy znacznie łagodniejsze niż w innych regionach Kanady. Lato jest chłodne, deszczowe i mgliste. Duża ilość lodu zgromadzonego wiosną u wybrzeży jest czynnikiem opóźniającym wegetację, a brak pokrywy śnieżnej zimą powoduje wymarzanie roślin.

Średnia najniższa temperatura w lutym wynosi -4,7°C, a średnia najwyższa w sierpniu +15,4°C. Średnia liczba dni słonecznych w roku wynosi niewiele ponad 100.

Nic więc dziwnego, że w takich warunkach zdecydowano się na eksponowanie flory lokalnej. Symbolem Ogrodu Botanicznego jest bardzo pospolita na Nowej Funlandii *Linnaea borealis* L. Ekspozycję Ogrodu można podzielić na dwie części. Jedna obejmuje kolekcję formalną, zawierającą różne nowofunlandzkie gatunki roślin, druga jest rodzajem rezerwatu, w którym zachowano naturalne środowisko, głównie bory świerkowe, roślinność wodną i bagienną.

Część formalna ekspozycji obejmuje rośliny wieloletnie, alpinarium, ogród przydomowy, rośliny torfowisk i lasu, ogród warzywny oraz tradycyjny ogród kwiatowy. Należy podkreślić, że z dużym smakiem urządzono ekspozycję ogrodu przydomowego. Można tu zobaczyć całą gamę barw. Rosnie *Dianthus plumarius* L., *Potentilla argrophylla* Wall., *Dicentra formosa* Walp. Intencją założycieli ogrodu przydomowego było oddanie scenerii starych angielskich ogrodów tego właśnie typu. Atrakcyjna jest także stylowa studzienka o głębokości ok. 8 m, zwana studzienką życzeń. Jak głosi napis, rzuca

się doń monetę i prosi o spełnienie jakiegoś życzenia, dalej czytamy "Administracja Ogrodu Botanicznego uprzejmie zawiadamia, że nie ponosi żadnej odpowiedzialności prawnej za nie spełnione życzenia".

Szczególne zainteresowanie wzbudza tradycyjny ogród kwiatowy (ryc. 1), założony w roku 1978 z zamiarem pewnego uwypuklenia problematyki etnobotanicznej. Obejmuje on kolekcję roślin, kiedyś uprawianych w ogrodach Nowej Funlandii. Prowadzi się także dokładną ewidencję pochodzenia tych roślin. Na przykład prezentowana kolekcja *Ranunculus aconitifolius* 'Flore Pleno' pochodzi z ogrodu w Trinity Bay, do którego sprowadzono ją ponad 100 lat temu z Europy. Wokół tej części ogrodu ustawiono charakterystyczne płoty "Quiggly", które nowofunlandzkim wioskom nadawały ongiś swoistego charakteru. Często płoty te stanowiły podporę dla uprawy chmielu. Wśród licznych kwiatów zgromadzonych w tym ogrodzie, wy-

różniają się: *Calendula officinalis* L., *Campanula glomerata* L., *Aruncus sylvestris* Kostel., *Tagetes patula* L., *Lilium martagon* L., *Dianthus barbatus* L., *Filipendula ulmaria* Maxim i *Lysimachia punctata* L.

Opodal tradycyjnego ogrodu kwiatowego znajduje się niewielkie alpinarium (ryc. 2), zainicjowane już w roku 1972, ale rozwinięte dopiero w 1977. Na terenie o długości 40 m i ok. 10 m szerokości udało się wprowadzić około 300 gatunków i kultywarów. Nadzwyczaj dobrze rozwinęły się tu tak rzadkie rodzime gatunki jak *Saxifraga oppositifolia* L., *S. caespitosa* L., *Lychnis alpina* L. i *Primula laurentiana* Fern. 'Brittonii Rosea'.

Interesującym eksperymentem wydaje się założenie ogrodu torfowiskowego, w którym gromadzi się rośliny o walorach ozdobnych, rosnących na glebach torfowych. Dwa rodzime gatunki to *Kalmia polifolia* Wang. oraz *Vaccinium angustifolium* Ait. Poszczególne gatunki

Ryc. 1. Tradycyjny ogród kwiatowy z płotami Quiggly w Ogrodzie Botanicznym w St. John's
Fot. G. Idzikowski

eksponuje się w kilku niezależnych od siebie grupach. Umożliwia to lepszy dostęp, gdyż ścieżki biegną po obrzeżach ogródków.

Poza tą niewątpliwie interesującą ekspozycją szczególnego uroku Ogrodowi dodają naturalne tereny, przez które poprowadzono ścieżki. Dotychczas istnieje 5 takich ścieżek, w tym niestety tylko jedna interpretacyjna. Ta ostatnia prowadzi przez mieszany las iglasto-klonowy. Przy ścieżce ustawiono tabliczki przedstawiające poszczególne rośliny typowe dla tego lasu. Spotykamy tu *Cornus canadensis* L., *Epilobium angustifolium* L., *Sorbus aucuparia* L., *Picea mariana* (Mill.) B.S.P., *Epigea repens* L., *Athyrium filix-femina* (L.) Royh., *Dryopteris spinulosa* (O.F.Muell.) Watt., *D. novebracensis* (L.) A.Gray, *Osmunda cinnamomea* L., *Taxus canadensis* Marsh., *Acer spicatum* Lam. i *Viburnum edule* (Michx.) Raf. Wykorzystanie naturalnie istniejącego lasu dla celów ekspozycji właści-

wej ogrodowi botanicznemu wydaje się bardzo udane.

Poza ekspozycją formalną, na terenie Ogrodu Botanicznego odnotowano 211 rodzimych gatunków naczyniowych. Dalszych 80 gatunków rodzimych roślin nowofundlandzkich zostało introdukowanych na teren Ogrodu, między innymi *Cypripedium reginae* Walt., *Calla palustris* L., *Caltha palustris* L., *Typha latifolia* L. oraz bardzo rzadki *Ilex verticillata* (L.) A.Gray f. *cheysocarpa*. Występuje tu również ok. 60 gatunków mchów i wątrobowców. Ponieważ na terenie Ogrodu istnieje szereg naturalnych siedlisk, takich jak: bory świerkowe, skupiska roślin wodnych, siedliska alpejskie, łąki, torfowiska, źródła, nie wydaje się trudne założenie ekspozycji o kanadyjskich lasach borealnych. W najbliższym czasie zamierza się wprowadzać w te siedliska brakujące typowe dla nich rośliny. Znacznie więcej czasu pochłonie odtworzenie naturalnej nowofundlandzkiej roślinności

Ryc. 2. Alpinarium w Ogrodzie Botanicznym w St. John's. Fot. G. Idzikowski

alpejskiej. Pomimo istnienia na terenie Ogródu naturalnych urwisk skalnych istnieje potrzeba introdukowania tu większości gatunków, co niewątpliwie zabierze trochę czasu.

Ogród Botaniczny w St. John's to nie tylko ekspozycja roślin, to również rezerwat fauny. Odnotowano tu 110 gatunków ptaków, w tym kilka bardzo rzadkich, oraz 26 gatunków motyli. Niektóre gatunki motyli, jak również pszczoły, hodowane są na terenie Ogródu w celu zapewnienia właściwego zapylania.

Nieco niepokojące wydaje się słabe wykorzystanie tak doskonałego zaplecza dla celów badań naukowych. Ma to niewątpliwie związek ze szczupłą kadrą naukową, jaką dysponuje Uniwersytet w St. John's.

Pomimo tych trudności prowadzone są pewne badania dotyczące sukcesji, odporności niektórych roślin naskalnych, czasu kwitnienia wybranych gatunków rodzimych, a także badania dotyczące odlotów i przylotów ptaków. Bardzo szczegółowe informacje zawiera broszura autorstwa Bernarda S. Jacksona zatytułowana "The Memorial University Botanical Garden at Oxen Pond", wydana w roku 1985 przez Memorial University of New Foundland, St. John's.

Przedstawiany Ogród Botaniczny jest dobrym przykładem możliwie pełnego dostosowania kolekcji roślin do warunków naturalnych oraz zręcznego połączenia ogrodu botanicznego z rezerwatem przyrody, co zasługuje na szczególną uwagę.